बिधेयक

ऐन संख्या :-	५०

गाँउसभाबाट स्वीकृत मिति :-	२०७४-१२-२६

ओमसतिया गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, २०७४

ओमसतिया गाउँपालिका

रूपन्देही जिल्ला

५ नं. प्रदेश, नेपाल

ओमसतिया शिक्षा ऐन , २०७४

प्रस्तावना

राष्ट्रिय विकासको लागि आवश्यक दक्ष, योग्य, सीप युक्त जनशक्ति उत्पादन गर्न तथा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था अनुकूल सर्वसाधारण जनताको सदाचार, शिष्टाचार र नैतिकता कायम राख्न ओमसतिया गाउँपालिका भित्र स्थापना भई सञ्चालन भैरहेका तथा स्थापना हुने विद्यालयहरूको व्यवस्थापनमा सुधार गर्दै आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ को दफा ११ (२) "ज" बमोजिमका अधिकारहरू कार्यान्वयनका माध्यमबाट गुणस्तर युक्त शिक्षाको विकास गर्न वाञ्छनीय भएकोले ,

"नेपालको संविधानको धारा २२६(१) , "स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन , २०७४ को परिच्छेद –५ दफा २० र २१" वमोजिम ओमसतिया गाउँसभा ले यो ऐन बनाएको छ ।

१.संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

(क) यस ऐनको नाम "ओमसतिया शिक्षाऐन , २०७४ " रहेको छ ।

(ख) यो ऐन ओमसतिया गाउँपालिका क्षेत्रभर लागू हुनेछ ।

(ग) यो ऐन तुरून्त प्रारम्भ हुने छ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमाः

(क) "आधारभूत शिक्षा" भन्नाले प्रारम्भिक बाल शिक्षा देखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ख) "प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र" भन्नाले तीन वर्ष उमेर पूरा भई पाँच बर्ष उमेर पूरा नगरेका बालबालिकाको लागि खोलिएको प्रारम्भिक बाल शिक्षा केन्द्र, नर्सरी, केजी, मन्टेश्वरी आदि सम्झनु पर्छ ।

(ग) "प्राथमिक शिक्षा" भन्नाले कक्षा एकदेखि कक्षा पाँचसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(घ) "निम्न माध्यमिक शिक्षा" भन्नाले कक्षा छ देखि कक्षा आठसम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "माध्यमिक शिक्षा" भन्नाले कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्र सम्म दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(च) "गाउँपालिका" भन्नाले नेपालको संविधान बमोजिम गठन भएको गाउँपालिका सम्झनु पर्छ । सो शब्दले ओमसतिया गाउँपालिकालाई जनाउने छ ।

(छ) "कार्यपालिका" भन्नाले ओमसतिया गाउँकार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ज) "गाउँ सभा" भन्नाले ओमसतिया गाउँपालिकाको गाउँसभालाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) "विशेष शिक्षा" भन्नाले दृष्टि विहिन, बहिरा, अटिज्म, बौद्धिक अपाङ्गता, सुस्तश्रवण वाअति अशक्त शारीरिक अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई छुट्टै समूहमा राखी दिइने शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "विद्यालय शिक्षा" भन्नाले आधारभूत र माध्यमिक दुवै शिक्षा सम्झनु पर्छ ।

(ट) "प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा" भन्नाले प्राविधिक ज्ञान सीप तथा विषयवस्तुको सिकाई गरी प्रविधि र व्यवसायको शिक्षा प्रदान गर्न कक्षा नौ देखि कक्षा बाह्र सम्म अध्यापन गराइने शिक्षालाई सम्झनु पर्छ ।

(ठ) “सामुदायिक विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकार तथा गाउँपालिकाबाट नियमित रूपमा अनुदान पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति प्राप्त विद्यालय सम्झनु पर्छ ।

(ड) “संस्थागत विद्यालय” भन्नाले निजी लगानीमा संचालन गर्न अनुमती वा स्वीकृति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(ढ) “धार्मिक विद्यालय” भन्नाले गुम्बा,गुरूकुल, आश्रम र मदरसा जस्ता धार्मिक विद्यालयहरूलाई सम्झनु पर्छ ।

(ण) “कर्मचारी” भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक बाहेकका अन्य कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(त) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(थ) “अनुमति” भन्नाले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले स्थायी स्वीकृति प्रदान गरी नसकेको कुनै तोकिएको ठाउँ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा कक्षा थप गर्न दिएको अस्थायी स्वीकृतिलाई सम्झनु पर्छ ।

(द) “स्वीकृति” भन्नाले तोकिए बमोजिमको शर्त पूरा गरेको विद्यालयलाई नेपाल सरकार,गाउँपालिकाले दिएको स्थायी स्वीकृतिलाई सम्झनु पर्छ ।

(ध) “आवासीय विद्यालय” भन्नाले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाले आवासीय विद्यालयको रूपमा स्वीकृति प्रदान गरिएको विद्यालयलाई सम्झनु पर्छ ।

(न) “शैक्षिक गुठी” भन्नाले विद्यालय सञ्चालन गर्नको लागि कुनै व्यक्तिले नाफा नलिने उद्देश्यले स्थापना गरेको सार्वजनिक वा निजी गुठी सम्झनु पर्छ ।

(प) “तालिम केन्द्र” भन्नाले यस ऐन वमोजिम अनुमति प्राप्त गरी विभिन्न सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(फ) “पुस्तकालय” भन्नाले नेपाल सरकार तथा गाउँपालिकाबाट अनुमति लिई संचालन भएको विभिन्न पुस्तकहरू संग्रह गरी अध्ययन गर्न उपयुक्त हुने गरी निर्माण गरिएको संस्था सम्झनु पर्छ ।

(ब) “शैक्षिक परामर्श केन्द्र” भन्नाले शैक्षिक परामर्श प्रदान गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकार वा गाउँपालिकाबाट अनुमति वा स्वीकृत प्राप्त संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(भ) “शिक्षा ऐन” भन्नाले संघीय संसदले बनाएको शिक्षा ऐन सम्झनु पर्छ ।

(म) “प्रादेशिक शिक्षा ऐन” भन्नाले प्रादेशिक संसदले बनाएको शिक्षा ऐन सम्झनु पर्छ ।

(य) “शिक्षा अधिकृत”भन्नाले गाउँपालिकाको शिक्षा विभाग /महाशाखा वा शिक्षा एकाईको प्रमुख अधिकृत कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(र) “शिक्षा शाखा”भन्नाले गाउँपालिकाको शिक्षा विभाग /महाशाखा वा शिक्षा इकाई सम्झनु पर्छ ।

(ल) “अभिभावक” भन्नाले विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको बाबु, आमा, बाजे वा बज्यै र त्यस्ता अभिभावक नभएमा . विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकालाई संरक्षण गर्ने व्यक्तिहरू मध्येवाट विद्यालयको अभिलेखमा जनिएको व्यक्तिलाई सम्झनु पर्छ ।

(व) “प्रधानाध्यापक” भन्नाले विद्यालयको प्राज्ञिक तथा प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम समेत गर्नेगरी तोकिएको शिक्षक सम्झनु पर्छ ।

(श) “प्रबन्धक” भन्नाले संस्थागत विद्यालयको व्यवस्थापक वा सञ्चालकको काम गर्ने गरी तोकिएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ष) “शिक्षक” भन्नाले विद्यालयमा पठन पाठन गर्ने गराउने गरी तोकिएको अध्यापक सम्झनु पर्छ ।

३. विद्यालय खोल्न अनुमति लिनुपर्ने :

(१) कुनै नेपाली नागरिकहरूको समुदायले सामुदायिक विद्यालय वा नेपाली नागरिकले शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय खोल्न वा तह थप गर्न चाहेमा तोकिएको विवरण खुलाई वडा समितिको सिफारिस सहित गाउँपालिकामा अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन परेमा सो निवेदन उपर शिक्षा शाखाबाट आवश्यक जाँचबुझ गर्दा निर्धारित मापदण्ड पुरा भई विद्यालय खोल्न अनुमति दिन मनासिब देखिएमा आधारभुत तहको हकमा शिक्षा समितिको निर्णय अनुसार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले अनुमति दिनेछ र माध्यमिक तहको हकमा शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाउँकार्यपालिकाको निर्णय अनुसार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले अनुमति दिनेछ ।

(३) यो दफा प्रारम्भ हुँदाका बखत कम्पनीको रूपमा सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूले चाहेमा कम्पनी खारेज गरी शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्न गाउँपालिकामा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन परेमा शिक्षा शाखाले सो निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी शिक्षा समितिमा राय सहित पेश गर्ने छ र माग बमोजिम विद्यालय सञ्चालन गर्न शिक्षा समितिको सिफारिसमा गाँउ कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार तोकिए बमोजिम प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले पुनः अनुमति तथा स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (२), (३) वा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका विद्यालयलाई शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गर्न पाउने गरी अनुमति वा स्वीकृति दिइनेछैनः-

(क) सरकारी वा सार्वजनिक भवनमा सञ्चालन भएका विद्यालय,

(ख) कुनै व्यक्ति वा संस्थाले विद्यालयको नाममा भवन वा जग्गा दान दातव्य दिएकोमा सो भवनमा वा त्यस्तो जग्गामा भवन बनाई सञ्चालन भएको विद्यालय ।

(ग) सरकारी वा सार्वजनिक जग्गामा भवन बनाई सञ्चालन भएका विद्यालय ।

(६) यस ऐन वा अन्य प्रचलित कानुनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि शैक्षिक गुठी अन्तर्गत विद्यालय सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछ :-

(क) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्ने गुठी सञ्चालक (ट्रष्टी) सङ्गठित संस्थाको रूपमा हुनुपर्ने,

(ख) शैक्षिक गुठी सञ्चालन गर्दा ट्रष्टीमा सार्वजनिक गुठी भए कम्तीमा पाँचजना र निजी गुठी भए कम्तीमा तीनजना सदस्य हुनुपर्ने,

(ग) शैक्षिक गुठीको आय व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम खडा गरी मान्यता प्राप्त लेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण गराएको हुनुपर्ने,

(घ) शैक्षिक गुठीको तत्काल कायम रहेका ट्रष्टीले आफ्नो जीवनकालमै वा शेषपछि गुठीयारको रूपमा कामगर्ने आफ्नो उत्तराधिकारी तोक्न सक्ने छ । तर सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको हकमा त्यस्तो उत्तराधिकारी तोक्दा गाउँपालिकाको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(७) माथिका उपदफाहरूमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै विदेशी शिक्षण संस्था सँग सम्बन्धन गर्ने गरी विद्यालय खोल्ने अनुमति वा स्वीकृति सम्बन्धमा नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार हुनेछ ।

(८) यस अघि नियमानुसार दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरू यसै ऐन बमोजिम सञ्चालन भएको मानिनेछ तर त्यस्ता विद्यालयले शिक्षा शाखाले तोकेको ढाँचामा विवरण र कागजपत्र पेश गर्नु पर्नेछ ।

(९) संस्थागत विद्यालय खोल्ने अनुमति लिँदा विद्यालय सञ्चालनको सुरक्षण वापत माध्यमिक विद्यालय (९ - १०) को हकमा पाँच लाख, आधारभुत (६ - ८) को हकमा दुई लाख पचास हजार र (१ - ५) को हकमा एक लाख पचास हजार रूपैया धरौटीका रूपमा राख्नुपर्छ ।

(१०) उपदफा ९ बमोजिम धरौटी रकम गाउँपालिकाको कर्मचारी र विद्यालयको प्रतिनिधिको संयुक्त दस्तखतमा विद्यालयको नाममा मुद्दती खातामा धरौटी रकम जम्मा गर्नुपर्ने छ ।

(११)गाउँपालिकाले तोके बमोजिम विद्यालयमा वा छुट्टै समुदायमा बाल शिक्षा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(१२) गाउँपालिका आफैंले वा वडा कार्यालय वा कुनै व्यक्ति वा संस्थाले बालगृह संचालन गर्न पाउनेछ । बालगृह संचालनको लागि आवश्यक प्रकृया गाउँ शिक्षा समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(१३) सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेः गाउँपालिकाले समुदायमा साक्षरता, सीप विकास र निरन्तर सिकाइ समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ । यस्तो केन्द्रमा सामुदायिक पुस्तकालय र वाचनालय सञ्चालन हुन सक्नेछ ।

(१४) एक विद्यालय देखि अर्को विद्यालयको दुरी आधारभुत तहको हकमा ५०० मिटर र मााध्यमिक विद्यालयको हकमा एक किलो मिटर हुनेछ ।

(१५) विद्यालय वरिपरि ५०० मिटरको दुरी भित्र कुनै प्रकारको उद्योग-धन्धा, कलकारखाना संचालन गर्न पाइनेछैन ।

(१६) कक्षा थप सम्बन्धमा यो ऐन प्रारम्भ हुनु पूर्व अनुमति बिना संचालित कक्षाहरूलाई नियमित गर्ने सम्बन्धमा विद्यालयको वार्षिक प्रगति , भौतिक पूर्वाधार र शिक्षा समितिको सिफारीसका आधारमा नियमित गर्न एकपटकको लागि बिषेश व्यवस्था गरिने छ साथै अन्यको हकमा प्रचलित ऐन कानुनसँग नबाझिने गरी अनुमति दिने व्यवस्था गरिने छ ।

४. गाउँपालिकाले विद्यालय सार्न, गाभ्न, नाम परिवर्तन गर्न वा बन्द गर्न सक्ने :

गाउँ पालिकाले तोकिए बमोजिम गाउँ क्षेत्र भित्र नियमानुसार सञ्चालनमा रहेका ३० मिनेटको हिडाईको दुरी भित्र पर्ने कुनै विद्यालयलाई एक स्थानबाट अर्को स्थानमा सार्न वा दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालयलाई गाभी एउटा विद्यालय कायम गर्न वा विद्यालयको नाम परिवर्तन गर्न वा विद्यालय बन्द गर्न वा तोकिएको ठाउँ वा क्षेत्रमा विद्यालय खोल्न वा विद्यालयमा कक्षा थप गरी सञ्चालन गर्न अनुमति वा स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ । सो सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५. परीक्षा सञ्चालन , समन्वय तथा गुणस्तर मापन:

गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका विद्यालयहरूको परीक्षा सञ्चालन , व्यवस्थापन तथा समन्वय गर्न एक परीक्षा सञ्चालन , व्यवस्थापन तथा समन्वय समिति रहने छ । सो समिति देहाय बमोजिम गठन हुनेछ ।

(क) शिक्षा समितिको अध्यक्ष - अध्यक्ष
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
(ग) जिल्ला प्रशासन कार्यालयको अधिकृत प्रतिनिधी - सदस्य
(घ) प्रमुख, सम्वन्धित स्थानीय तहमा रहेको प्रहरी कार्यालय - सदस्य
(ङ) शिक्षा अधिकृत - सदस्य-सचिव

(१) परीक्षा संचालन तथा समन्वय समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) स्थानीय तहको क्षेत्राधिकार वाहिरको शैक्षिक तहको परीक्षा संचालन गर्न सम्वन्धित निकायवाट भएको व्यवस्था वमोजिम समितिले सहजीकरण र समन्वय गर्न सक्ने छ ।

(३) कक्षा ५ र कक्षा ८ को परीक्षा संचालन कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मापदण्ड वमोजिम समितिले गर्नेछ ।

(४) उपदफा २ र ३ वाहेकको कक्षाहरूको परीक्षा विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्देशनमा प्रधानाध्यापकले गर्नेछन । तर शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्न र तोकिए बमोजिका कक्षाहरूको बार्षिक परीक्षाको एकरूपताका लागि

विद्यालयहरूको समुह बनाइ गाउँपालिका स्तर वा क्षेत्र विशेषको परीक्षा समिति गाउँपालिकामा सुचीकृत गरी परीक्षा संचालन गर्न सकिने छ ।

(५) परीक्षा सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६. माध्यमिक शिक्षाको प्रकार:

माध्यमिक शिक्षा देहाय बमोजिम हुनेछ । :-

(क) साधारण माध्यमिक शिक्षा,

(ख) संस्कृत माध्यमिक शिक्षा,

(ग) प्राविधिक तथा व्यावसायिक माध्यमिक शिक्षा ।

(घ) धार्मिक माध्यमिक शिक्षा ।

७. विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर शिक्षा तथा खुला शिक्षासञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था:

गाउँपालिकाले आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गरी विशेष शिक्षा, समावेशी शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा, दूर शिक्षा तथा खुला शिक्षा सञ्चालनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

८. शिक्षाको माध्यम:

(१) विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम नेपाली भाषा, अंग्रेजी भाषा, मातृभाषा हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा विद्यालयमा शिक्षाको माध्यम भाषा देहाय बमोजिम हुन सक्नेछ

(क) प्राथमिक शिक्षा मातृभाषामा दिन सकिनेछ ।

(ख) गैर नेपाली नागरिकले गाँउको विद्यालयमा अध्ययन गर्दा अनिवार्य नेपाली विषयको सट्टाअन्य कुनै भाषाको विषय अध्ययन गर्नसक्नेछ ।

(ग) भाषा विषयमा अध्ययन गराउँदा शिक्षाको माध्यम सोही भाषा हुन सक्नेछ ।

(घ) अनिवार्य अंग्रेजी विषय अध्ययन गराउँदा अंग्रेजी भाषामा नै गराउनु पर्नेछ ।

(ङ) भाषा विषय बाहेक अन्य विषयको अध्यापन क्रमश: अंग्रेजी भाषामा गराउन सकिने छ ।

(च) अंग्रेजी माध्यममा पढाई गर्ने विद्यालयहरूलाई अभिभावक,वडा कार्यालय तथा गाँउ पालिकाले शौक्षिक व्यवस्थापनको लागि आर्थिक सहयोग गर्न सक्ने छ ।

९. विद्यालयको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक:

विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम मापदण्डअनुरूप सिकाइ उपलब्धी हासिल हुने गरी अध्ययन अध्यापन गराउनु पर्नेछ । विद्यालयले नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड भित्र रही स्थानीय तहको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक निर्माण गरी लागू गर्न सक्नेछ ।सो प्रयोजनको लागि गाउँपालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम विकास समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

९ (क) सामुदायिक विद्यालयमा पढाउनु पर्ने :

१. यस गाँउपालिका अन्तर्गत स्थायी बसोबास गरी यसै गाँउपालिका अन्तरगर्त कार्यरत शिक्षक, कर्मचारी र जनप्रतिनिधिले आफ्नो छोरा छोरीलाई अनिवार्य रूपमा सामुदायिक विद्यालयमा पढाउनु पर्नेछ ।
२. यस सम्बधि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०. गाउँ शिक्षा समिति :

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरूको रेखदेख, समन्वय र व्यवस्थापन गर्ने कामको लागि गाउँ शिक्षा समिति रहनेछ । सो को कामको लागि गाउँ शिक्षा समिति गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) गाउँपालिका अध्यक्ष	अध्यक्ष
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(ग) गाउँकार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येबाट एक जना दलित र एक जना महिला पर्ने गरी गाउँकार्यपालिकाबाट मनोनित तीन जना	सदस्य
(घ) सामुदायिक विद्यालयका प्र.अ.हरूको बैठकबाट आधारभूत र माध्यमिक तहबाट महिला शिक्षकको प्रतिनिधित्व हुने गरी गरिएको सिफारिसका आधारमा गाउँशिक्षा समितिले अनुमोदन गर्ने गरी छनौट भएका तीन जना शिक्षक	सदस्य
(ङ) संस्थागत विद्यालय संचालकहरूको प्रतिनिधिमूलक संस्था मध्येबाट छनौट गरी पठाईएको एक जना	सदस्य
(च) धार्मिक विद्यालय (मदरसा, गुम्बा, गुरूकुल आदि) का शिक्षकहरू मध्येबाट छनौट गरी पठाईएको एक जना	सदस्य
(छ)गाउँपालिका भित्रको शिक्षक महासंघको प्रतिनिधि	सदस्य
(ज) सामुदायिक विद्यालयका वि.व्य.स.का अध्यक्षहरू मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना	सदस्य
(झ) शिक्षाविद एवं समाजसेवी , चन्दादाताहरू मध्येबाट गाउँ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको एक जना महिला	सदस्य
(ञ) सामाजिक विकास समिति संयोजक	पदेन सदस्य
(ट) शिक्षा अधिकृत	सदस्य- सचिव

(२) समितिका पदेन सदस्य बाहेक मनोनित सदस्यको पदावधि ३ वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम मनोनित सदस्यहरूले आफ्नो पदीय आचरण पूरा नगरेको देखिएमा मनोनयन गर्ने निकाय वा पदाधिकारीले जुनसुकै बखत हटाउन सक्नेछ । तर त्यसरी हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिनेछैन ।

(४)शिक्षा समितिको बैठक भत्ता गाउँपालिकाको प्रचलित कानुन अनुसार हुनेछ ।

११.गाउँ शिक्षा समितिको काम, कर्त्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ :

गाउँशिक्षा समितिको अन्य काम, कर्तव्य, अधिकार र बैठक सम्बन्धि कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. गाउँ कार्यपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार :

गाउँ कार्यपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार :

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४.शिक्षा अधिकृतको काम,कर्तव्य र अधिकार :

शिक्षा अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए वमोजिम हुनेछ ।

१५. अनुगमन समिति :

(१) शैक्षिक कार्यक्रमहरूको प्रभावकारिताको अध्ययन एवं गुणस्तर पहिचान र प्रवर्धन समेतको कार्य गर्न एक अनुगमन समिति गठन गर्न सकिनेछ सो को गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) गाँउ पालिका अध्यक्ष	–	अध्यक्ष
(ख) गाँउ पालिका उपाध्यक्ष	–	उपाध्यक्ष
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	–	सदस्य
(घ) सामाजिक विकास समिति संयोजक	–	सदस्य
(ङ) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष	–	सदस्य
(च) स्रोत व्यक्ति	–	सदस्य
(छ) शिक्षा अधिकृत	–	सदस्य

(२) शिक्षा अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालन :

गाउँपालिकाले समुदायमा साक्षरता, सीप विकास र निरन्तर सिकाइ समेतको काम गर्न तोकिए बमोजिम सामुदायिक सिकाइ केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१७. अध्यापन अनुमतिपत्र :

विद्यालय शिक्षकका रूपमा कार्य गर्न अध्यापन अनुमतिपत्र हुनु पर्नेछ । अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ तर यो ऐन लागु भएपछि शिक्षक सेवा आयोगले खोल्ने पहिलो अध्यापन अनुमति पत्रको विज्ञापनको नतिजा प्रकाशन नभए सम्मको लागि गाँउपालिकाले खोल्ने शिक्षक विज्ञापनमा योग्यता पुगेको व्यक्ति सरीक हुन सक्नेछ ।

१८. अनुदानको व्यवस्था :

(क) यो ऐन प्रारम्भ हुंदाका बखत दिइँदै आएको अनुदान रकम तोकिए बमोजिम गाउँपालिकाले सामुदायिक विद्यालय लाई अनुदान दिनेछ ।

(ख) गाउँपालिकाले सामुदायिक तथा धार्मिक विद्यालयहरूलाई थप अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(ग) उपदफा (ख) बमोजिम प्राप्त अनुदान विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार शिक्षक तलब भत्ता लगायत अन्य शैक्षिक व्यवस्थापनमा खर्च गर्न सकिनेछ।

(घ) विद्यालयमा कार्यरत अस्थायी, राहत, करार शिक्षक, बालविकास सहयोगी कार्यकर्ता र विद्यालय कर्मचारीको संचयकोष वापत शुरू तलबको १० प्रतिशत रकम गाँउपालिकाले उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(ङ) "गाँउको शिक्षा विकास गाँउकै युवाको हातमा" भन्ने मूल नाराकासाथ गाँउपालिका र वडा कार्यालयले विशेष शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्न सक्ने छ।

(च) गाउँपालिकाले आवस्यकता अनुसार करार शिक्षक दरबन्दी सिर्जना गरि प्रक्रियागत रूपमा पदपूर्ति गर्न सक्नेछ।

(छ) यो ऐन प्रकाशन हुनु पूर्व गाउँपालिकाले खोलेको करार शिक्षकको कोटा गाउँसभाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ।

१९. छात्रवृत्तिको व्यवस्था :

(१) गाउँपालिकाले सामुदायिक विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीलाई तोकिए बमोजिम छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।
(२) गाउँपालिकाले धार्मिक विद्यालयमा भर्ना हुने विद्यार्थीलाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

२०. प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई अनुदान :

गाउँपालिकाले प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रलाई तोकिए बमोजिमको अनुदान रकम दिन सक्नेछ।

२१. प्रारम्भिक बाल शिक्षासम्बन्धी व्यवस्था :

प्रारम्भिक बाल शिक्षाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२२.. विद्यालय व्यवस्थापन समिति :

(१) सामुदायिक विद्यालय तथा धार्मिक विद्यालयको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रत्येक विद्यालय मा देहाय बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछः-

(क)अभिभावकले आफूहरू मध्येबाट छानी पठाएका दुईजना महिला सहित चारजना -सदस्य
(ख)विद्यालय रहेको सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष वा वडा समितिका सदस्यहरू मध्येबाट सो वडाका वडा अध्यक्षले मनोनीतगरेको एक जना -सदस्य
(ग) विद्यालयका संस्थापक, स्थानीय बुद्धिजिवी, शिक्षाप्रेमी, विद्यालयलाई निरन्तर दस वर्षदेखि सहयोग गर्ने वा विद्यालयलाई दस लाख वा सो भन्दा बढी नगद वा जिन्सी सहयोग गरेका व्यक्तिहरू मध्येबाट गाउँपालिका अध्यक्षले एकजना र विद्यालय व्यवस्थापन समितिले महिला एकजना मनोनित गरी दुईजना -सदस्य
(घ) विद्यालयका शिक्षकहरूले आफूहरूमध्येबाट छानी पठाएको एकजना -सदस्य
(ङ) विद्यालयको प्रधानाध्यापक सदस्य-सचिव

(२) प्राविधिक र व्यावसांयिक विषयमा अध्ययन वा तालिम गराइने माध्यमिक विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सम्बन्धित विषय तथा व्यवसायसँग सम्बन्धित गाउँस्तरका उद्योग तथा वाणिज्य महासंघका

दुईजना प्रतिनिधी सदस्य रहन सक्नेछन् र उक्त दुइजना उद्योग तथा बाणिज्य महासंघको सिफारिसमा गाँउपालिका अध्यक्षले मनोनित गर्नेछ ।

(३) विशेष शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयको व्यवस्थापन समितिमा कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्यहरू अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूको अभिभावकहरू सदस्य रहनेछन् ।

(४) विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरूले उपदफा (१) को खण्ड (क) र (ग) बमोजिमका सदस्यहरू मध्येबाट छानेको सदस्य सो समितिको अध्यक्ष हुनेछ ।

(५) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा वा अध्यक्ष छनौट नहुँदा सम्मका लागि जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्ने छ ।

(६) उपनियम (१) बमोजिमका वि.ब्य.समितिको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(७) संस्थागत विद्यालयको रेखदेख तथा सञ्चालन गर्नको लागि देहाय बमोजिमको एक विद्यालय व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

क) विद्यालयको संस्थापक वा लगानीकर्ता मध्येबाट विद्यालयको सिफारिसमा शिक्षा अधिकृतले मनोनित गरेको	अध्यक्ष
ख) अभिभावक मध्येबाट १ जना महिला पर्ने गरी विद्यालय व्यवस्थापन समितिले मनोनित गरेको दुईजना	–सदस्य
ग) स्थानीय समाजसेवी वा शिक्षाप्रेमी मध्येबाट सो समितिले मनोनित एकजना	–सदस्य
घ) विद्यालय निरीक्षक/स्रोतब्यक्ति	–सदस्य
ङ) शिक्षक प्रतिनिधि	–सदस्य
च) विद्यालयको प्रधानाध्यापक	–सदस्य सचिव

(८) उपनियम (७) बमोजीमका वि.ब्य.स.को पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(९) वि.ब्य.स. सम्बन्धी अन्य ब्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(१०) वि.ब्य.स.ले विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्नका लागि शिक्षक अभिभावक संघ गठन गर्नेछ ।

(११) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष, वडा भित्र संचालित विद्यालयहरूको संरक्षक हुनेछ र निजलाई विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठकमा आमन्त्रण गरिने छ ।

(१२) गाँउ पालिका अध्यक्ष गाँउपालिका भित्रको विद्यालयहरूको संरक्षक हुनेछ ।

२३. विद्यालय व्यवस्थापन समितिको विघटन सम्बन्धी ब्यवस्था :

(क) विद्यालय व्यवस्थापन समितिको विघटन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति विघटन भएपछि अर्को विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन नभएसम्म बढीमा ६ महिनाको लागि विद्यालय व्यवस्थापन समितिको काम गर्न गाउँपालिकाले एक अस्थायी विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(ग) यो ऐन तथा ऐन बमोजिम नियमावली जारी भए पछि विद्यालय व्यवस्थापन समिति स्वतः बिघटन हुनेछ र विद्यालयहरूले बढीमा तीन महिनाभित्र यस ऐन बमोजिम विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन गरी सक्नु पर्नेछ । विशेष परिस्थितिमा विद्यालयको अनुरोधमा गाउँ शिक्षा समितिले एक महिनासम्मको समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

२४. विद्यालयको विधान :

(क) यो ऐन र प्रचलित कानूनको अधीनमा रही प्रत्येक संस्थागत विद्यालयले विद्यालयको लक्ष्य, मूल्य मान्यता, सञ्चालन प्रकृया लगायतका अन्य सान्दर्भिक विषयवस्तु समावेश गरिएको विधान अभिभावक भेलाबाट पारित गराई लागू गर्नु पर्नेछ ।

(ख) अभिभावक भेलाबाट विधान आवश्यकता अनुसार संसोधन गर्न सक्नेछ ।

(ग) विधान अनुसार विद्यालय सञ्चालन गर्नु व्यवस्थापन समिति,प्रधानाध्यापक/प्रवन्धक लगायत अन्य सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

(घ) अध्यावधिक विधानको प्रतिलिपि पारित भएको मितिबाट १५ दिनभित्र व्यवस्थापन समितिले गाउँपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) विद्यालयको विधान सार्वजनिक दस्तावेज हुनेछ र सो जो कोहिले पनि हेर्न पाउनु पर्नेछ ।

२५. गाउँपालिका शिक्षा विकास कोष :

(१) सामुदायिक र धार्मिक विद्यालयको भौतिक पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुऱ्याउन तथा त्यस्ता विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नको लागि गाउँस्तरमा एक गाउँ शिक्षा विकास कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ग) गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(घ) दाताहरूबाट प्राप्त सहयोग रकम,

(ङ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

२६. कोष सञ्चालन :

(१) दफा (२५) बमोजिमको कोषको कोष सञ्चालन समिति देहाय बमोजिमरहनेछ :

(क) गाँउ शिक्षा समितिको अध्यक्ष	अध्यक्ष
(ख) गाउँ शिक्षा समितिले मनोनित गरेको सो समितिको सदस्य एक जना	सदस्य
(ग) प्रधानाध्यापकहरू मध्येबाट गाँउकार्यापालिकाले मनोनित गरेको एक जना	सदस्य
(घ) गाउँकार्यपालिकाले मनोनित गरेको सो समितिको सदस्य एक जना	सदस्य
(ङ) शिक्षा अधिकृत	सदस्य- सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोष सञ्चालन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा बैठक तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) कोषको खाता सञ्चालन तोकिए वमोजम हुनेछ ।

२७. विद्यालय कोष :

(१) प्रत्येक विद्यालयमा एउटा विद्यालय कोष हुनेछ, जसमा देहाय बमोजिमका स्रोतवाट प्राप्त रकम सो कोषमा दाखिला हुनेछः-

(क) नेपाल सरकार, प्रादेशिक सरकार र गाउँपालिकाबाट प्राप्त अनुदान,

(ख) गाउँपालिका शिक्षा विकास कोषबाट प्राप्त अनुदान,

(ग) शुल्क तथा सहयोगबाट प्राप्त रकम,

(घ) दान दातव्यबाट प्राप्त रकम,

(ङ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको सञ्चालन र सामाजिक परीक्षण तथा लेखापरीक्षण तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) विद्यालय कोषको संचालन, आधारभूत तहमा प्रधानाध्यापक र विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष तथा माध्यमिक तहमा प्रधानाध्यापक , लेखा सम्बन्धी काम गर्ने शिक्षक वा कर्मचारी र विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(४) विद्यालयले आफ्नो नाममा अक्षय कोष खडा गर्न सक्ने छ । उक्त कोषको संचालन तोकिय बमोजिम हुनेछ ।

२८.गाउँपालिकाले निर्देशन दिन सक्ने :

(क) गाउँपालिकाले विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई तोकिएको क्षेत्रसँग सम्बन्धित आवश्यक निर्देशनहरू दिन सक्नेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम दिइएको निर्देशनको पालना गर्न विद्यालय व्यवस्थापन समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

२९. विद्यालयको सम्पत्ति :

(क) सामुदायिक विद्यालयको हकभोगमा रहेको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ । कुनै विद्यालयमा गाभिएको सामुदायिक विद्यालयको सम्पत्ति गाभिने विद्‍यालयको नाममा स्वतः स्थानान्तरण हुनेछ ।

(ख) शैक्षिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही विद्यालयको नाममा रहने छ । कुनै विद्यालय सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालन गरिएकोमा त्यस्तो विद्यालयको सम्पत्ति सार्वजनिक सम्पत्ति मानिनेछ र त्यस्तो सम्पत्तिको स्वरूप परिवर्तन गर्न पाइनेछैन ।

(ग) कम्पनी अन्तर्गत सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको सम्पत्ति सोही कम्पनीको नाममा रहनेछ ।

(घ) संस्थागत विद्यालयले कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग दान दातव्यको रूपमा कुनै किसिमको चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि गाउँपालिकाको अनुमति लिनु पर्नेछ । तर विदेशी व्यक्ति वा संघ संस्थाबाट त्यसरी चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्नु अघि नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(ङ) नेपाल सरकारको वा गाउँपालिकाको स्वीकृतिमा प्राप्त गरेको सम्पत्ति नेपाल सरकारको वा गाउँपालिकाको स्वीकृति बेगर बिक्री गर्न पाइने छैन ।

३०. विद्यालयलाई छुट र सुविधा :

(क) प्रचलित कानुनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सामुदायिक विद्यालय,धार्मिक विद्यालय र सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयको नाममा जुनसुकै लिखत पारित गर्दा रजिष्ट्रेशन दस्तुर लाग्ने छैन ।

(ख) उपदफा (क) मा लेखिए देखि बाहेक अन्य विद्यालयको नाममा कुनै लिखत पारित गर्दा नेपाल सरकारले/ गाउँपालिकाले तोकिएको आधारमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर छुट दिन सक्नेछ ।

(ग) सामुदायिक विद्यालय, धार्मिक विद्यालय र सार्वजनिक शैक्षिक गुठीको रूपमा सञ्चालित संस्थागत विद्यालयलाई दिइने अन्य छुट र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३१. अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्ने :

कुनै संस्थागत विद्यालयले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कुनै काम गरेमा तोकिएको अधिकारीले त्यस्तो विद्यालयलाई प्रदान गरिएको अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नेछ । तर त्यसरी अनुमति वा स्वीकृति रद्द गर्नु अघि सम्बन्धित विद्यालयलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

३२. विद्यालयको वर्गीकरण :

विद्यालयलाई तोकिएको आधारमा वर्गीकरण गरिनेछ ।

३३. विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्रको रूपमा कायम गर्नु पर्ने :

(१) विद्यालयमा स्वतन्त्र र भयरहित रूपमा अध्ययन, अध्यापन गर्ने वातावरण सृजना गर्न तथा विद्यालय भित्र र विद्यालय वरिपरि ५०० मिटर भित्र कुनै पनि किसिमको अवाञ्छित क्रियाकलाप हुन नदिने गरी विद्यालयलाई सुरक्षित क्षेत्र कायम गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिम सुरक्षित क्षेत्र कायम गर्दा विद्यालयले पालना गर्नु पर्ने शर्त तथा मापदण्ड तोकिए वमोजिम हुनेछ ।

३४. शुल्कसम्बन्धी व्यवस्था :

(क) नेपाल सरकारले निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षाका लागि सामुदायिक विद्यालयले विद्यार्थीको नाममा कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(ख) उपदफा (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै अभिभावकले आफ्नो इच्छाले दिएको दान, उपहार वा सहयोग सामुदायिक विद्यालयले लिन सक्नेछ ।

(ग) सबै बालबालिकालाई आधारभूत तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक तह सम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गर्नको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नेछ ।

(घ) उपदफा (क) बमोजिम निःशुल्क शिक्षा घोषणा गरेको विद्यालय शिक्षा बाहेकको अन्य विद्यालय शिक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीसँग लिइने शुल्क तोकिएको आधारमा निर्धारण गरिनेछ ।

(ङ) विद्यालयले विद्यार्थीलाई कुनै कक्षामा भर्ना गर्दा एकपटक भर्ना शुल्क लिइ सकेपछि पुनःसोही विद्यालयको अर्को कक्षामा भर्ना गर्नको लागि कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(च) विद्यालयले विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण गर्नको लागि विद्यार्थीसँग कुनै किसिमको शुल्क लिन पाउने छैन ।

(छ) संस्थागत विद्यालयले विद्यार्थीसँग लिन पाउने शुल्क तोकिएको अधिकारीबाट स्वीकृत गराई निर्धारण गर्नु पर्नेछ । त्यसरी शुल्क निर्धारण सम्बन्धमा स्वीकृति दिँदा तोकिएको अधिकारीले विद्यालयले उपलब्ध गराएको सुविधाको आधारमा दिनेछ ।

(ज) यस ऐन विपरीत शुल्क लिने विद्यालयलाई गाउँकार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

३५. शिक्षक विद्यार्थीको अनुपात मिलाउनु पर्ने :

गाउँपालिकाले प्रत्येक विद्यालयमा नियमित अध्ययन गर्ने विद्यार्थी संख्या र विषयका आधारमा तोकिए बमोजिम शिक्षक विधार्थी अनुपात कायम गरिनेछ ।

३६. शिक्षक कर्मचारीलाई अन्य काममा लगाउने सम्बन्धमा :

(क) सामुदायिक विद्यालयको शिक्षकलाई शिक्षण वा विद्यालय प्रशासन सम्बन्धी काममा बाहेक अन्य काममा लगाइने छैन ।
(ख) उपदफा (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विद्यालयको पठन पाठनमा बाधा नपर्ने गरी राष्ट्रिय जनगणना, निर्वाचन सम्बन्धी काम, दैवी प्रकोप उद्धार वा नेपाल सरकार र गाउँपालिकाले तोकेको अन्य कुनै काममा खटाउन वा अनुमति दिन सकिनेछ ।
(ग) माथि जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्यालयको पठनपाठनमा असर नपर्ने गरी विद्यालय व्यवस्थापन समिति र गाउँपालिकाको अनुमति लिई अन्य शिक्षण संस्थामा अध्यापन कार्य गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन ।

३७. शिक्षक कर्मचारीको नियुक्ति र सरूवा :

(१) स्थायी शिक्षकको नियुक्ति तथा पदस्थापना संघीय तथा प्रादेशिक कानुनमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
(२) विद्यालयमा करार शिक्षक र कर्मचारीको नियुक्ति को व्यवस्था गर्न देहाय बमोजिमको एक छनोट समिति रहने छ ।

(क) सम्बन्धित विद्यालयको विद्यायल व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष	– संयोजक
(ख) विषयबिज्ञ दुई जना	– सदस्य
(ग) गाँउ पालिकाको शिक्षा अधिकृत वा निजले तोकेको व्यक्ति	– सदस्य
(घ) सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापक	– सदस्य सचिव

(३) छनोट सम्बन्धी कार्यविधि समितिले आफै निर्धारण गर्न सक्ने छ ।
(४) दरबन्दी र राहत शिक्षकले गाउँ क्षेत्र भित्र सरूवा हुनचाहेमा सम्बन्धित विद्यालयको विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सहमति र वाडको अनुमति सहित गाउँपालिकामा निबेदन दिनुपर्नेछ ।
(५) उपदफा (४) बमोजिम निवेदन आएमा विद्यालयको पठन पाठनमा असर नपर्ने देखिएमा विद्यार्थी संख्या र विषयगत आवश्यकताका आधारमा गाँउशिक्षा समितिको सिफारिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सरूवा गर्न सक्नेछ ।
(६) गाँउपालिका भित्र एक विद्यालयबाट अर्को विद्यालयमा तह तथा विषय मिल्ने दरबन्दी भित्र प्रधानाध्यापक, शिक्षक, बालविकास सहयोगी कार्यकर्ताको सरूवा शिक्षासमितिको सिफरिसमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गर्न सक्नेछ ।

३७ (क) गाँउपालिकाले आफ्नो स्रोतबाट करार शिक्षक तथा कर्मचारी नियुक्त गर्न सक्ने :

१. गाँउपालिकाले आफ्नो गाँउपालिका भित्रका विद्यालयहरूको शिक्षक दरबन्दी परिपूर्ति गरी शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्न करारमा शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति गर्न सक्ने छ । सो परीयोजनाको लागि गाँउपालिका स्तरमा देहाय बमोजिमको एक छनौट समिति रहने छ ।

(क)गाँउ पालिका अध्यक्ष वा निजले तोकेको कार्यपालिकाको सदस्य	– अध्यक्ष
(ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	– सदस्य
(ग) छनौट समितिले मनोनित गरेको विषय बिज्ञ दुई जना	– सदस्य
(घ) सामाजिक विकास समिति संयोजक	– सदस्य
(ङ) स्रोत व्यक्ति	– सदस्य
(च) शिक्षा अधिकृत	– सदस्य सचिव

२. विद्यालयहरूमा रहेको मैजुदा दरबन्दी संचालित कक्षा र विद्यार्थी संख्या को आधारमा विद्यालयगत रूपमा तहगत एवम विषयगत थप शिक्षकको आवश्यकता सम्बन्धमा गाँउ शिक्षा समितिले गरेको सिफारिसलाई आधार मानि गाँउ कार्य पालिकाले सृजना गरेको दरबन्दीमा करार शिक्षक पदका लागि यस समितिले छनौट तथा सिफारिस सम्बन्धी कार्य गर्ने छ ।

३. छनौट सम्बन्धी कार्य विधि छनौट समितिले आफै निर्धारण गर्न सक्ने छ ।

४. दफा ३७ क बमोजिम नियुक्ति हुने करार शिक्षकहरूको कार्य अवधी एक वर्ष भन्दा बढी हुने छैन तर म्याद थप हुन सक्ने छ साथै करार शिक्षकहरूको सेवा सुविधा र सर्तहरू गाँउ कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

३८. दरवन्दी मिलान :

(क) तोकिएको मापदण्डको आधारमा बढी दरवन्दी भएको विद्यालयबाट कम दरबन्दी भएको विद्यालयमा गाँउपालिकाले तोकिएको प्रकृया पूरा गरी दरबन्दी मिलान गर्न सक्नेछन् ।

(ख) दरबन्दी मिलानको क्रममा गाँउ पालिकाले शिक्षकहरूको सरूवा गर्दा दफा ३७ को उप दफा ४ बमोजिमको सहमति अनुमति आवश्यक पर्ने छैन ।

३९. संस्थागत विद्‍यालयको छात्रवृत्ति :

(क) संस्थागत विद्यालयले विद्यालयमा भर्ना भएका कूल विद्यार्थी संख्याको कम्तीमा दश प्रतिशतमा नघट्ने गरी तोकिए. बमोजिम आर्थिक रूपमा विपन्न, अपाङ्ग, महिला, दलित वा जनजाति विद्यार्थीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम छात्रवृत्तिको लागि विद्यार्थी छनौट गर्न प्रत्येक विद्यालयमा विद्यालयको प्रधानाध्यापक, गाउँ शिक्षा अधिकृत वा निजको प्रतिनिधि र विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा रहेका अभिभावकको प्रतिनिधि रहेको एक छात्रवृत्ति छनौट समिति रहनेछ ।

(ग) समितिले छनौटको लागि आधार, शर्त र प्रकृया तयार गरी सो विद्यालय व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत गराई सार्वजनिक समेत गर्नु पर्नेछ ।

(घ) समितिले छात्रवृत्तिको लागि छनौटको नतिजा, आधार सहित सार्वजनिक सूचना गर्नुपर्नेछ ।

४०. तलब भत्ता, सेवा र सेवा गणना सम्बन्धमा :

(१) नियमानुसार विदा स्वीकृत गराई बसेको अवस्थामा बाहेक विद्यालयमा अनुपस्थित रहेका शिक्षकले अनुपस्थित अवधिको तलब, भत्ता पाउने छैनन् र त्यस्तो अवधि निजको सेवामा समेत गणना हुने छैन ।

(२) कुनै स्थायी शिक्षकले स्वेच्छिक अवकाश लिन चाहेमा गाँउकार्यपालिकाले तोके बमोजिमको सेवा सुबिधा उपलब्ध गराउने छ ।

(३) करार शिक्षक , बाल विकास सहयोगी कार्यकर्ता र कर्मचारीको सेवा सुबिधा उपलब्ध गराउनका लागि गाँउपालिकाले एक विशेष कल्याण कोष खडा गर्न सक्नेछ र तोकिए बमोजिमको सुबिधा दिन सक्नेछ ।

४१. प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था :

(क) सामुदायिक विद्यालयमा एक प्रधानाध्यापक, कर्मचारी र गाउँपालिकाले स्वीकृत गरे बमोजिमको संख्यामा सहायक प्रधानाध्यापक, तहगत इन्चार्ज तथा अन्य कर्मचारीको दरबन्दी रहनेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिमका प्रधानाध्यापक तथा कर्मचारीको नियुक्ति र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(ग) हालसम्म उपलब्ध प्रधानाध्यापक तथा विद्यालय कर्मचारीको सुविधा सम्बन्धमा भएको व्यवस्था यथावत रहने छ । तर ,

(घ) विद्यालयका प्रधानाध्यापक, सहायक प्रधानाध्यापक, तहगत इन्चार्ज तथा विद्यालय कर्मचारीहरूको थप सुविधा गाउँपालिकाले उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

४२. बालबालिकालाई निष्काशन गर्न, शारीरिक वा मानसिक दुर्व्यवहार गर्न नहुने :

(क) कुनै पनि बालबालिकालाई विद्यालयबाट निष्काशन गर्न पाईने छैन ।

(ख) विद्यालयमा अध्ययनरत् बालबालिकालाई शारीरिक वा मानसिक यातना दिन वा दुर्व्यवहार गर्न पाइने छैन ।

४३. शैक्षिक परामर्श सेवा, विदेशी शैक्षिक कार्यक्रम वा शिक्षण कोर्स सञ्चालन :

(क) कसैले पनि यस ऐन बमोजिम अनुमति नलिई कोचिङ्ग/टयूसन कक्षा, शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षणकक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पाउने छैन ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम शैक्षिक कार्यक्रम,कोचिङ्ग/टयूसन कक्षा,शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षण कक्षा वा पूर्व तयारी कक्षा वा विदेशी मुलुकमा सञ्चालित कुनै शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अनुमति लिने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४४. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्ने :

सबै किसीमका विद्यालयले प्रत्येक वर्ष तोकिए बमोजिमको प्रगति विवरण गाउँपालिका कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।

४५. दण्ड सजाय:

(१) कसैले विद्यालयको सम्पत्ति हिनामिना वा नोक्सान गरेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिए बमोजिम सजाय हुनेछ ।

(२) कसैले देहायका कार्य गरेमा, गर्न लगाएमा वा सो कार्य गर्न सहयोग पुऱ्याएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तोकिए बमोजिम सजाय हुनेछ ।

(क) प्रश्नपत्रको गोपनीयता भङ्ग गरेमा,

(ख) उत्तरपुस्तिका परीक्षण गर्दा लापरबाही वा गैरजिम्मेवार पूर्ण कार्य गरेमा,

(ग) परीक्षा केन्द्रमा सम्बन्धित पदाधिकारीको स्वीकृति बेगर प्रवेश गर्न प्रयत्न गरेमा वा प्रवेश गरेमा वा परीक्षा केन्द्र नियन्त्रणमा लिई अमर्यादित कार्य गरेमा,

(घ) परीक्षाफल प्रकाशनमा अनियमितता गरेमा,

(ङ) अरूको तर्फबाट परीक्षा दिएमा,

(च) परीक्षाको मर्यादा भङ्ग हुने अन्य कुनै कार्य गरेमा,

(छ) अनुमति नलिई कुनै शैक्षिक कार्यक्रम,कोचिङ्ग/टयूसन कक्षा,शैक्षिक परामर्श सेवा, ब्रिज कोर्स, भाषा शिक्षणकक्षा तथा पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन गरेमा।

४५(क) शिक्षक तथा कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने :

(१) गाँउपालिकाले शिक्षक र कर्मचारीलाई तोके बमोजिम पुरस्कृत गर्न सक्ने छ।

४६. पुनरावेदन:

गाउँकार्यपालिकाले गरेको सजायको आदेशउपर प्रचलित कानुन वमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ।

४७. नियम बनाउने अधिकार:

(क) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

४८.गाउँकार्यपालिकाले आवश्यक कार्य गर्न सक्ने :

यस ऐनले तोकिए वमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावलीमा व्यवस्था नभएसम्म गाउँकार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ।

४९. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार:

यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा-अड्काउपरेमा कार्यपालिकाले त्यस्तो बाधा अड्काउ हटाउन आदेश जारी गर्न सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिनेछ।

५०. बचाउ र लागू नहुने :

(क) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिए जति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ।

(ख) यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले पनि विद्यालयको सम्पत्ति हिना-मिना गरेको कसूरमा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ अन्तर्गत कारवाही चलाउन बाधा पर्नेछैन।

(ग) संविधानसँग बाझिएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरू बाझिएको हदसम्म स्वत:निस्कृय हुनेछ।

(घ) यस अघि कानुन वमोजिम नियुक्त शिक्षक कर्मचारीहरूलाई नेपाल सरकारले दिइदै आएको सुविधामा कुनै किसिमको कटौती गरिने छैन। तर यो व्यवस्थाले कानुन वमोजिम दण्ड, सजाय र कारवाही गर्न वाधा पर्ने छैन।

(ङ) यस अघि भए गरेका कार्य यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिने छ।